

گزارش کوتاه: بررسی اقدامات پزشکی در صحنه نبرد با استفاده از تجربیات پیشکسوتان آجا در دوران دفاع مقدس

اطلاعات مقاله

چکیده

جلیل رجبی^۱
سعید سلیمان میگوونی^۲
علی عسگری^۱
محمد علی مسگروف^۲

مقدمه: انجام اقدامات پزشکی در صحنه نبرد در بسیاری از موارد سبب نجات جان رزمنده و پیشگیری از آسیب های دائمی به فرد مصدوم می شود. این مطالعه با هدف بررسی وضعیت اقدامات پزشکی در دوران دفاع مقدس با استفاده از مصاحبه با فرماندهان پیشکسوت انجام شد. برای این منظور تعداد ۱۱ فرمانده پیشکسوت از نیروهای سه گانه آجا و ستاد مشترک در دوران دفاع مقدس با درجه سرتیپ دومی و سابقه حضور حداقل در سه عملیات عمده در زمان جنگ مورد مصاحبه قرار گرفتند. محورهای مصاحبه در پنج محور شامل انجام اقدامات جراحی اورژانس، تخلیه مجروحین، خودامدادی و دگرامدادی، مقابله با حملات شیمیایی و وضعیت دارویی و تجهیزات امدادی بود. نتیجه مصاحبه نشان داد که اولویت عمده فرماندهان مبتنی بر انجام اقدامات اولیه و سپس اعزام بیماران بود. محدودیت های عمده ای از نظر دارو و تجهیزات امدادی در دوران دفاع مقدس وجود داشت و بخش عمده ضعف در ارائه خدمات بهداری مرتبط با عدم حضور تیم پزشکی در صحنه رزم و ضعف آموزش و عدم اطلاع کافی رزمندگان از خودامدادی و دگرامدادی در شرایط بحرانی بود.

کلمات کلیدی: خودامدادی و دگرامدادی، حملات شیمیایی، تخلیه مجروحین، اقدامات جراحی اورژانس

وابستگی سازمانی نویسندگان

۱. گروه عفونی دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی آجا

۲. مرکز تحقیقات بیماری های عفونی دانشگاه علوم پزشکی آجا و نویسنده مسئول. پست الکترونیک:

dr.saeed.meigooni@gmail.com

۳. بیمارستان خانواده نزا

مقدمه

مصاحبه تلفنی با برخی فرماندهان و پیشکسوتان آجا در دفاع مقدس انجام شد. نحوه انتخاب پیشکسوتان بصورت نمونه برداری خوشه ای از بین اسامی موجود از نیروهای سه گانه آجا در زمان دفاع مقدس و نیز پرسنل شاغل در ستاد آجا بوده است که اسامی آنها از طریق ستاد آجا تهیه و ارسال شده است. نحوه انتخاب سوالات بر اساس تجربیات و سوابق موجود و عمدتاً نقاط ضعف سیستم بهداشت و درمان در زمان جنگ

بسیاری از اورژانس های پزشکی نیاز به انجام مداخله طی چند دقیقه تا چند ساعت دارند و در صورت انجام مداخله موثر منجر به زنده ماندن بیمار و پیشگیری از آسیب های دائمی می شود. هدف از انجام این مطالعه بررسی وضعیت بهداشت و درمان و اقدامات پزشکی انجام شده در جهت خودامدادی و دگرامدادی پرسنل غیر رسته بهداشت و درمان در دوران دفاع مقدس است. روش کار: مطالعه حاضر یک مطالعه کیفی است که به کمک

بررسی سابقه حضور فرماندهان در خلال حملات شیمیایی و انجام اقدامات مورد نیاز بود. از ۱۱ فرمانده پیش کسوت، تنها ۳ فرمانده تجربه حضور در تک شیمیایی نیروهای بعثی در عملیات های فتح المبین و طریق القدس را داشتند. در هر سه مورد اقدامات مورد نیاز در مواجهه با حملات شیمیایی شامل راه اندازی حمام صحرائی و رفع آلودگی، استفاده از ماسک های مقابله با عوامل شیمیایی و تزریق سرم و آمپول آتروپین انجام شده بود.

۵. وضعیت دارو و تجهیزات پزشکی و امدادی: هدف از این سوال کسب اطلاعات در خصوص وضعیت دارویی و تجهیزات پزشکی مورد نیاز حین انجام عملیات بود. هر ۱۱ نفر فرمانده پیش کسوت اظهار داشتند که در زمان انجام عملیات، امکانات پزشکی و دارویی جهت انجام کمک های اولیه و سرم تراپی موجود و در دسترس بود.

بحث: نتایج این مطالعه نشان داد که رویکرد عمده فرماندهان پیشکسوت در زمان نیاز به خدمات پزشکی در حین عملیات، مبتنی بر انجام اقدامات اولیه و سپس اعزام بیماران بود. به نظر نمی رسد محدودیت های عمده ای از نظر دارو و تجهیزات امدادی در دوران دفاع مقدس وجود داشت و بخش عمده ضعف در ارائه خدمات بهداری مرتبط با عدم حضور تیم پزشکی در صحنه رزم و ضعف آموزش و عدم اطلاع کافی رزمندگان از خودامدادی و دگرامدادی در شرایط بحرانی بود.

منابع

۱. سازمان و مدیریت بهداری در جنگ: احمد عامریون، فیض الله محمدزاده. ناشر: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، مرکز برنامه ریزی و تالیف کتابهای درسی. ۱۳۸۷
۲. خدمات بهداری نزا در دفاع مقدس. رامین رامین نژاد. نشر کتاب کامیاب. ۱۳۹۶
۳. اطلاعات بهداری رزمی دوره عالی رسته بهداشت و درمان. فیض الله محمدزاده، علی اصغر ملا. ناشر: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی. ۱۳۸۹
۴. درمانگران رزمنده: خاطرات کارکنان رسته بهداری در دوران دفاع مقدس. تیم بهداری هیات معارف جنگ. ناشر: ایران سبز. ۱۳۸۷
۵. سازمان و مدیریت بهداری در جنگ. احمد عامریون، فیض الله محمدزاده. ناشر: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، مرکز برنامه ریزی و تالیف کتابهای درسی. ۱۳۸۷
۶. سپیدپوشان روسپید. رضا منتظر. انتشارات ایران سبز. ۱۳۹۹
۷. دکتر بدو. رضا منتظر. انتشارات عماد فردا. ۱۳۹۴

بوده است. مصاحبه ها بصورت تلفنی و در پنج محور شامل اقدامات جراحی اورژانس، تخلیه مجروحین، اقدامات خود امدادی و دگر امدادی، اقدامات مرتبط با حملات شیمیایی و وضعیت داروها و تجهیزات پزشکی موجود بود. مصاحبه با پیش کسوتان تا زمان اشباع مطلب و عدم دریافت اطلاعات جدید ادامه یافت و نتایج بصورت تجمیع شده ارائه گردید.

نتایج: در مجموع با ۱۱ نفر از پیشکسوتان و فرماندهان محترم آجا در دوران دفاع مقدس مصاحبه شد. هر یازده نفر دارای درجه سرتیپ دومی بودند و شامل پنج نفر از فرماندهان نزا، دو نفر از فرماندهان نهجا، دو نفر از نداجا و دو نفر از ستاد آجا بودند. تمام افراد مورد مصاحبه حداقل به مدت سه سال و بیش از سه عملیات عمده در دوران دفاع مقدس حضور داشتند. یافته مصاحبه ها در محورهای ذکر شده به شرح ذیل است:

۱. اقدامات جراحی اورژانس: هدف از این پرسش کسب اطلاعات در خصوص انجام جراحی های اورژانسی و نجات بخش توسط تیم بهداری مانند مهار خونریزی شدید، باز کردن راه تنفسی، کنترل آسیب قفسه سینه و شکم، کنترل وضعیت ناپایدار علائم حیاتی و ثابت نمودن اندامهایی که آسیب شدید داشته اند بود. از بین ۱۱ فرمانده ۸ نفر پاسخ منفی به این سوال دادند و ذکر کردند که در زمان عملیات هایی که حضور داشتند هیچ نوع جراحی اورژانس توسط پزشکان و امدادگران انجام نشده بود. ۳ نفر دیگر انجام جراحی های محدود در حد مهار شکستگی، بند آوردن خونریزی و سرم تراپی را ذکر کرده بودند.

۲. تخلیه مجروحین: هدف از این پرسش کسب اطلاعات در خصوص امکانات ترابری بهداری و حضور آن در زمان عملیات و محل تخلیه مجروحین بوده است. تمام فرماندهان محترم اذعان داشتند که تخلیه مصدومین با استفاده از آمبولانس، بالگرد، قایق امدادی و حتی وسیله شخصی به گردان بهداری و بیمارستان صحرائی انجام می شد و کمبودی از نظر ترابری جهت مصدومین وجود نداشت.

۳. اقدامات خودامدادی و دگرامدادی: هدف از این پرسش کسب اطلاعات در خصوص انجام اقدامات خودامدادی و دگرامدادی توسط خود رزمندگان بود. از تعداد ۱۱ نفر فرماندهان پیش کسوت، ۵ نفر به انجام اقدامات خودامدادی و دگرامدادی محدود توسط رزمندگان اشاره کرده بودند و انجام این اقدامات بصورت محدود و در حد باندپیچی و یا تزریق عضلانی بود. همچنین فقط ۵ نفر از ۱۱ فرمانده پیشکسوت، ارائه آموزش های خودامدادی و دگرامدادی را به رزمندگان ذکر کردند.

۴. مقابله با حملات شیمیایی: هدف از طرح این پرسش